SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:422

av Oliver Rosengren och Lars Beckman (båda M)

Skydd för arbetare från påtvingad partisponsring

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt individuellt skydd för fackföreningsmedlemmar mot att medlemsavgifter ska kunna användas för partisponsring och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Svenska väljare förhåller sig allt mindre till identitet när de röstar. Det gör utfallet mindre förutsägbart, men är positivt för alla som önskar att hårt arbete, noggranna reformer och förtroendeingivande ledarskap ska löna sig i val. Mellan 1968 och 2018 har andelen som identifierar sig med ett parti minskat från 63 till 23 procent, och mellan 1956 och 2018 har andelen som röstar utifrån yrkestillhörighet eller bakgrund minskat från 51 till 13 procent[1].

LO-förbundens stöd till Socialdemokraterna har krympt rejält det senaste decenniet. Från tio till två miljoner kronor på tio år. Det är nu bara 5 av 14 förbund som ger pengar till partiet. Även stödet från LO har minskat och är nu 6 miljoner. Det totala stödet har därmed halverats från 16,8 till 8,3 miljoner kronor, och utgör därmed runt en tolftedel av partiets valbudget. Samtidigt fortsätter valkampanj i eget namn för LO, till stöd för Socialdemokraterna.[2]

Åtstramningen i bidragen har inte stoppat kollapsen i stödet för Socialdemokraterna bland fackföreningarnas medlemmar. Idag vill bara var femte LO-medlem att LO ska ge pengar till Socialdemokraterna, och över hälften svarar tydligt nej på frågan. Inte ens bland de som skulle rösta på Socialdemokraterna finns en majoritet.[3]

[1] Göteborgs universitet (2020:10).
[2] Tidningen Arbetet (26/10 -21).
[3] Kantar Sifo (2021).

Föreningar ska i grunden vara fria att använda sina pengar som medlemmarna demokratiskt beslutar. Den svenska föreningsdemokratin bygger i regel på att valda ombud samlas till årsmöten och fattar beslut som sedan gäller för alla. Föreningsmedlemskap beror oftast på en vilja till engagemang för eller gemenskap kring ett särskilt intresse. Fackföreningarna har en särställning i lag, där ett medlemskap ger lagstadgade förmåner och särskilda trygghetеr på arbetsmarknaden. Arbetstagare utan fackmedlemskap är exkluderade från vissa förmåner. Det finns rimligen tre vägar framåt:

1. Avskaffa fackföreningsrörelsens särställning i lag och gör dem jämställda med resten av föreningslivet.
2. Inrätta trygghetsanställningar där arbetstagare garanteras samma skydd som genom fackmedlemskap, även utan medlemskap.
3. Skydda medlemmarna från att kollektivanslutas som sponsorer av enskilda politiska partier utan att aktivt välja att vara det.

De två första förslagen innebär betydande förändringar i balansen på den svenska arbetsmarknaden. Det kan finnas skäl för båda, men det tredje alternativet är mer tillgängligt och en liknande utformning presenterades 2015 i Storbritannien.[4]

Frågan har under den gångna mandatperioden varit föremål för en statlig utredning. 2023 års insynskommitté analyserade såväl den enskildes politiska självbestämmande som arbetsmarknadsorganisationernas föreningsfrihet och redovisade i SOU 2025:52 en möjlig reglering av frivilligheten. Regeringen gjorde därefter bedömningen att det finns övervägande skäl för en sådan reglering och riksdagen beslutade 2026 att varje medlem ska ha rätt att motsätta sig (*opt-out*) att dennes medlemsavgift används till partipolitiska bidrag. Den nya lagen träder i kraft den 1 juli 2027.

Detta är ett viktigt principiellt steg. Den valda modellen bygger emellertid på att medlemmen själv aktivt motsätter sig finansieringen. Ett starkare skydd för den enskildes politiska självbestämmande vore att vända på presumtionen: för att skydda arbetare från att tvingas till att bli partisponsorer och värna legitimiteten för den svenska fackföreningsrörelsen bör varje enskild medlem istället för att kunna välja bort (*opt-out*) aktivt behöva välja till (*opt-in*) att ge en del av sin medlemsavgift till ett parti.

Oliver Rosengren (M) *Lars Beckman (M)*

[4] House of Commons Library (2015).